herpy

GEKONY

Elegant gecko

Stenodactylus sthenodactylus

Mały, nocny gekon pustynny z Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu o piaskowej, niemal przezroczystej skórze i dużych oczach. W dzień zakopuje się w piasku, nocą cicho ćwierka i żywi się drobnymi owadami. To gatunek do obserwowania, a nie do brania na ręce.

Rodzina: Gekkonidae Dawna nazwa: *Ascalabotes sthenodactylus; Stenodactylus elegans; Stenodactylus guttatus*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**7-10 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**6-10 lat**
Aktywność	**W nocy**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Pustynia i półpustynia**
Trudność	**Średnio zaawansowany**

HODOWLA

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** D × S × W dla 4 dorosłych osobników
Temperatura w dzień	**24-29 °C**
Miejsce wygrzewania	**32-35 °C**
Temperatura w nocy	**19-24 °C**
Wilgotność	**20-40%**
UVB	**Opcjonalne**
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo, w parach lub jeden samiec z kilkoma samicami**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**1-2 jaj**
Inkubacja	**60-80 dni** przy 27-30 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Stenodactylus sthenodactylus to mały, smukły gekon pustynny. Grzbiet jest beżowo-brązowy z nieregularnymi plamami i pręgami, brzuch biały, a skóra tak cienka, że wydaje się niemal przezroczysta. Oczy są duże, z pionową źrenicą, pysk krótki i lekko zadarty, a głowa kanciasta. To odróżnia go od *S. petrii*, który ma bardziej zaokrągloną głowę, oraz od *S. doriae*, który ma dłuższy pysk.

Palce nie mają lamelek czepnych, więc gekon nie potrafi wspinać się po gładkich powierzchniach. Za to biega i kopie. Samce ćwierkają, a obie płcie machają ogonem, gdy są pobudzone. Skóra jest delikatna i może się rozerwać, jeśli chwyci się zwierzę, i to jest najważniejszy powód, by go nie brać do ręki.

Gatunek został opisany w 1823 roku przez Hinricha Lichtensteina jako *Ascalabotes sthenodactylus* na podstawie zwierząt z Egiptu i Nubii. Nazwa gatunkowa pochodzi od greckich słów sthenos, siła, i daktylos, palec, natomiast nazwa rodzajowa *Stenodactylus* oznacza wąski palec. Populację z północno-zachodniej Afryki długo uważano za podgatunek, ale obecnie ma status odrębnego gatunku, *Stenodactylus mauritanicus*. Rodzaj zbadano również genetycznie, a granice między gatunkami wciąż mogą się przesuwać.

Dorosły gekon osiąga 7-10 cm długości razem z ogonem, a pojedyncze osobniki dochodzą do 12 cm. Samice są pękatsze i masywniejsze od samców, które są smuklejsze i mają zgrubienie u nasady ogona. Nie ma wiarygodnych danych o masie dorosłych zwierząt.

Gatunek jest odporny i nie wymaga dużo wyposażenia. Zwierzęta w handlu od dawna pochodzą z odłowu, a młode z hodowli wciąż są rzadkością. Pasuje do kogoś, kto chce obserwować małe zwierzę, jak kopie i czatuje na zdobycz w ciemności.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Gatunek zamieszkuje szeroki pas w poprzek Afryki Północnej i Bliskiego Wschodu: Egipt wraz z Synajem, Libię, Tunezję, Algierię, Sudan, Sudan Południowy, Erytreę, Etiopię i północną Kenię, a na zachodzie Mali. Na Bliskim Wschodzie występuje w Izraelu, na Zachodnim Brzegu, w Jordanii, Syrii i w północno-zachodniej Arabii Saudyjskiej w okolicach Tabuku. Podawany jest także z Dżibuti.

Zachodnia granica zasięgu jest niewyjaśniona. Maroko, Sahara Zachodnia i Mauretania są często wliczane, ale tamtejsze populacje przypisuje się obecnie do *Stenodactylus mauritanicus*, dlatego te kraje nie są zaznaczone na mapie. Pojedyncze stwierdzenia poza tym obszarem mogą wynikać z pomyłek z pokrewnymi gatunkami lub dotyczyć zwierząt z niewoli.

> **Naturalny zasięg:** Egipt, Libia, Tunezja, Algieria, Sudan, Sudan Południowy, Erytrea, Etiopia, Dżibuti, Kenia, Mali, Izrael, Terytoria Palestyńskie, Jordania, Syria i Arabia Saudyjska.

ŚRODOWISKO

Gekon żyje na obszarach półsuchych do skrajnie suchych o bardzo niskich opadach. Jest szeroko rozprzestrzeniony i pospolity, choć niezbyt liczny, i nie jest związany z jednym określonym typem krajobrazu. W południowej części doliny Arawa w Izraelu jest generalistą, w przeciwieństwie do *Stenodactylus doriae*, który żyje wyłącznie na określonych obszarach wydmowych. Spotyka się go więc zarówno na piaszczystych równinach, jak i na żwirowych płaszczyznach i w suchych korytach rzek.

Temperatura na pustyni waha się mocno między gorącymi dniami a chłodnymi nocami. Gekon spędza dzień w norach lub zakopany pod kamieniami i resztkami roślin i wychodzi dopiero po zachodzie słońca. Nie poluje aktywnie, lecz czeka, aż w pobliżu pojawią się drobne owady i inne małe zwierzęta. Powietrze jest suche, a wodę zdobywa z rosy i rzadkich deszczów, zlizując ją z kamieni i roślin. Temperatury i wilgotności w miejscach występowania nie zmierzono, więc wartości w części o hodowli opierają się na doświadczeniach z niewoli.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Terrarium o wymiarach 60 × 30 × 30 cm (długość × szerokość × wysokość) pomieści do czterech dorosłych osobników, jednego samca i trzy samice, a 45 × 30 × 30 cm wystarczy dla jednego zwierzęcia lub pary. Większe jest zawsze lepsze. Gekon się nie wspina, więc liczy się powierzchnia dna i warstwa piasku, a nie wysokość.

Jako podłoże zastosuj 4-5 cm drobnego piasku, np. płukanego piasku kwarcowego lub piasku do piaskownic. Czasem używa się piasku wapiennego, ale wiąże się go też z zaparciami, więc lepiej wybierz zwykły piasek. Raz w tygodniu przesiewaj odchody i kwas moczowy, a piasek wymieniaj co kilka miesięcy.

Gekon zakopuje się pod wszystkim, co leży na piasku, dlatego kryjówki muszą być lekkie: płaska kora korkowa, kawałki doniczek, podstawki pod rośliny lub połówki rolek tekturowych. Ciężkie kamienie i płyty łupkowe muszą stać bezpośrednio na dnie terrarium, a nie na piasku, inaczej mogą przewrócić się na kopiące zwierzę. Umieść kryjówki zarówno w ciepłej, jak i w chłodnej części. Zwierzęta mogą długo leżeć zakopane, więc nie niepokój się, jeśli nie widzisz ich przez kilka dni. Terrarium musi mieć dobrą wentylację i szczelną pokrywę, bo zwierzęta są małe i szybkie.

TEMPERATURA

W dzień w terrarium powinno być 24-29 °C, a w jednym końcu ciepła strefa o temperaturze 32-35 °C mierzonej na piasku, tak by zwierzę samo mogło wybierać między ciepłymi a chłodnymi miejscami. W nocy temperatura może spaść do 19-24 °C.

Ogrzewaj matą grzewczą pod jednym końcem i ewentualnie słabą żarówką 10-25 W. Zawsze używaj termostatu i termometru cyfrowego i unikaj grzejących kamieni. Zimą można na kilka miesięcy obniżyć temperaturę o kilka stopni, aby pobudzić rozród, zob. część o kopulacji. Jeśli zwierzęta stają się ospałe lub przestają jeść, podnieś znów nieco temperaturę.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Jako zwierzę pustynne gatunek należy trzymać sucho, przy wilgotności powietrza około 20-40 % i suchym piasku. Ponad 40-50 % przez dłuższy czas to za dużo. Zwierzęta piją krople, więc raz lub dwa razy w tygodniu wieczorem lekko zraszaj część terrarium, tak by na kamieniach i szybach osiadła woda. Po kilku godzinach wszystko powinno być znów suche. Jeśli pojawi się pleśń, jest za wilgotno.

Postaw też bardzo płytką miseczkę ze świeżą wodą, np. wieczko od słoika z kilkoma kamyczkami, by zwierzę mogło łatwo z niej wyjść. Woda może mieć tylko kilka milimetrów głębokości. Wiele zwierząt nie korzysta z miseczki, ale nie zaszkodzi.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest nocny i nie potrzebuje specjalnego oświetlenia, jeśli owady są oprószane wapniem i witaminą D3. Słaba świetlówka UVB 2-5 % nad częścią terrarium może być korzystna, ale nic nie wskazuje, że gatunek jej potrzebuje, więc UVB jest opcjonalne. Jeśli się na nie zdecydujesz, zwierzę musi mieć możliwość schowania się przed światłem w podłożu.

Światło powinno świecić około 12 godzin na dobę, sterowane programatorem czasowym. W nocy musi być ciemno, bo właśnie wtedy zwierzęta są aktywne.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Gekon jest owadożerny. Jako pokarm podstawowy stosuj małe świerszcze, na zmianę z małymi karaczanami dubia, mikromącznikami i nielotnymi muszkami owocowymi. Larwy barciaka są tłuste i podaje się je tylko od czasu do czasu jako przysmak. Zdobycz nie może być dłuższa niż odległość między oczami zwierzęcia.

Dorosłe osobniki dostają kilka małych owadów co drugi lub trzeci dzień, a młode karmi się codziennie, najlepiej dwa razy w ciągu wieczoru. Nie podawaj więcej, niż zwierzę zje. Karm wieczorem i wkładaj pokarm także wtedy, gdy zwierzę leży zakopane, aby mogło go znaleźć, gdy wyjdzie.

Oprószaj owady wapniem, najlepiej przy każdym karmieniu, a raz w tygodniu podawaj preparat multiwitaminowy. Mała miseczka na pokarm, z której owady nie mogą wyjść, ułatwia utrzymanie terrarium wolnego od biegających owadów.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Gekon jest szybki i płochliwy i nie należy brać go do ręki, bo cienka skóra łatwo się rozrywa. Jeśli musisz przenieść zwierzę, pozwól mu wbiec do złożonej dłoni lub do małego pudełka i zakryj je, żeby nie wyskoczyło. Transportuj je w przewiewnym pojemniku ze szczelną pokrywą. Zwierzę, które nie ucieka, gdy jest niepokojone, może być chore.

Zwierzęta są aktywne nocą i ćwierkają, zwłaszcza samce, ale nie głośniej niż świerszcz. Gdy są niespokojne, machają ogonem. Nie trzymaj razem kilku samców. Samce mogą walczyć, a dominujący samiec może nie dopuszczać pozostałych do kopulacji. Samiec może żyć z jedną lub kilkoma samicami, a para też dobrze się sprawdza. Gatunek można trzymać także pojedynczo. Nowe zwierzęta powinny przejść miesięczną kwarantannę, zanim połączy się je z innymi.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samice są pękatsze i masywniejsze od samców, a dorosłe samce mają wyraźne zgrubienie u nasady ogona, gdzie znajdują się kieszenie hemipenisów. Wiek osiągania dojrzałości płciowej jest słabo udokumentowany i nie ma też wiarygodnych danych o masie zwierząt hodowlanych. Z przeznaczeniem samicy do rozrodu poczekaj, aż będzie w pełni wyrośnięta i w dobrej kondycji, aby produkcja jaj nie uszczuplała jej zapasów wapnia.

GODY I KOPULACJA

Rozród jest opisany tylko pobieżnie. Wiąże się go z zimowaniem: temperaturę obniża się powoli o kilka stopni i utrzymuje na niskim poziomie przez kilka miesięcy, po czym stopniowo ją podnosi. Jeśli w tym czasie zwierzęta stają się bardzo ospałe lub przestają jeść, podnieś nieco temperaturę. Gdy zwierzęta znów się nagrzeją, można połączyć samca z jedną lub kilkoma samicami.

Samce ćwierkają w okresie kopulacji, a jeśli z samicami przebywa kilka samców, dominujący samiec może odpędzać pozostałe. Przez cały sezon podawaj samicom dużo owadów i wapnia.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Podobnie jak inne gatunki *Stenodactylus* samica składa jednorazowo 1-2 jaja o wapiennej skorupce, a w sezonie kolejne zniesienia pojawiają się co 2-6 tygodni. Ile zniesień przypada na rok, nie jest udokumentowane. Jaja są małe i owalne i zakopywane w piasku, często pod kamieniem lub kryjówką.

Możesz postawić w terrarium małą miseczkę z lekko wilgotnym wermikulitem, ale wiele samic i tak składa jaja w piasku. Jeśli samica nie znajdzie odpowiedniego miejsca, może dojść do zatrzymania jaj, co może być śmiertelne. Jeśli przez dłuższy czas jest wyjątkowo zaokrąglona i nie składa jaj, skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów.

INKUBACJA

Jaja są delikatne i nie wolno brać ich palcami. Podnieś je łyżeczką razem z odrobiną piasku i bez obracania przenieś do małego pojemnika w inkubatorze. Inkubuj w temperaturze 27-30 °C. Wyklucie następuje po około 60-80 dniach, a czas zależy od temperatury.

Twardoskorupowe jaja gekonów nie znoszą mokrego podłoża, więc utrzymuj je tylko lekko wilgotne, a powietrze wokół jaj niezbyt wilgotne. Nie wiadomo, czy temperatura wpływa na płeć młodych. Pozostaw wszystkie jaja do końca okresu inkubacji, zanim którekolwiek wyrzucisz.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są po wykluciu malutkie. Potrzebują małego, suchego terrarium z piaskiem, kryjówką i lekkim zraszaniem, tak jak dorosłe.

Karm je codziennie, najlepiej dwa razy wieczorem, świeżo wyklutymi świerszczami i nielotnymi muszkami owocowymi oprószonymi wapniem i witaminami. Pokarm nie może być dłuższy niż odległość między oczami młodego. Młode mogą dorastać razem, ale rozdziel je, jeśli któreś jest przeganiane lub zostaje w tyle, i oddziel samce, jeśli stają się agresywne. Nie ma dobrych danych o wzroście, więc regularnie je waż i pilnuj, by wszystkie jadły.

Zdrowie i częste błędy

O tym gatunku istnieje bardzo mało literatury weterynaryjnej, więc te porady opierają się na doświadczeniach z niewoli i ogólnej wiedzy o gadach. Typowe problemy to:

- Niedobór wapnia i witaminy D3, jeśli owady nie są oprószane. Prowadzi to do miękkich kości i drżenia.
- Zaparcia, jeśli zwierzę połyka piasek. Ryzyko jest największe u chorych zwierząt i u tych trzymanych w zbyt niskiej temperaturze, które przez to słabo trawią.
- Zbyt wysoka wilgotność i słaba wentylacja, które powodują pleśń i problemy skórne.
- Rozdarcia skóry przy braniu zwierzęcia do ręki. Nigdy nie chwytaj za ogon.
- Resztki wylinki przyklejone do palców i ogona. Podczas linienia zapewnij małą wilgotną kryjówkę, a resztki odmocz letnią wodą.
- Zatrzymanie jaj, gdy samica nie ma odpowiedniego miejsca do złożenia.
- Zgniecenia, gdy ciężka kryjówka przewróci się na kopiące zwierzę.
- Robaki jelitowe i inne pasożyty u zwierząt z odłowu. Zleć badanie kału, zanim nowe zwierzęta trafią do innych.

Zdrowe zwierzę jest czujne, ma pełny ogon i jasne oczy. Skontaktuj się z weterynarzem doświadczonym w leczeniu gadów, jeśli zwierzę chudnie, nie je przez kilka tygodni, ma obrzęki lub nie może przejść linienia.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/gekony/stenodactylus-sthenodactylus